

EDUSKUNNAN
SIVISTYSVALIOKUNTA

Helsingissä

14 päivänä lokakuuta 1994

Lausunto n:o 8

Valtiovarainvaliokunnalle

Hallituksen esitys n:o 152 valtion talousarvioksi vuodelle 1995 on 14 päivänä syyskuuta 1994 lähetetty valmistelevalle käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Eduskunnan työjärjestyksen 18 a §:n 3 momentin mukaan valiokunta voi omasta aloitteestaan antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle 30 päivän kuluessa esityksen lähettämisestä valiokuntaan.

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuultavina ylijohtaja Markku Linna, ylijohtaja Kalervo Siikala, ylijohtaja Leevi Melametsä, ylijohtaja Irmeli Niemi, hallintojohtaja Håkan Mattlin, talousjohtaja Eero Pulkkinen, vs. ylijohtaja Olli Saarela ja apulaisosastopäällikkö Jukka Sarjala opetusministeriöstä, ylittarkastaja Tuija Leminen työministeriöstä, ylijohtaja Timo Lähdesmäki opetushallituksesta, opintotukikeskuksen johtaja Seppo Naumanen Kansaneläkelaitoksesta, aikuisopintotuen selvitysmies, hallintojohtaja Eero Kurri, pääsihteeri Jarmo Malkavaara Taiteen keskustoimikunnasta, aikuiskoulutusneuvoston jäsen, toiminnanjohtaja Petri Pohjonen, lääninkouluneuvos Esko Kangas Hämeen lääninhallituksesta, sivistystoimen päällikkö Matti Rasila ja erityisasiantuntija Marja-Liisa Sirola Suomen Kuntaliitosta, puheenjohtaja, arkkitehti Kalle-Heikki Narinen Forum Artis — Taiteilijajärjestöjen Keskusliitosta, pääsihteeri Esko Vesikansa Suomen Taiteilijaseurasta, työvoima- ja koulutuspoliittinen sihteeri Jari-Pekka Jyrkänne Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:sta, johtaja Kari Purhonen Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT:stä, vs. toiminnanjohtaja Carola Lindholm ja suunnittelija Taina Törmä Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL:sta, pääsihteeri Heikki Sederlöf Suomen Kansanopistoyhdistyksestä, talouspäällikkö Christian Blom Unga Teatern -nimisestä teatterista, hallintojohtaja Pekka Pietarinen Teatteri

Pienestä Suomesta, toimistopäällikkö Jouko Kärkkäinen Suomen elokuvaäätiöstä, johtaja Liisa Souru Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:stä, varapuheenjohtaja, rehtori Antero Lahtinen Suomen Rehtorit ry:stä, toiminnanjohtaja Anja Lehtijärvi Koululaisten vanhempien liitosta sekä toiminnanjohtaja Stina Oriander Förbundet Hem och Skola i Finland rf -nimisestä yhdistyksestä.

Sivistysvaliokunnalla ei ole ollut mahdollisuutta perehtyä talousarvioehdotukseen koko toimialaansa koskevilta osin, joten valiokunta on keskittynyt lausunnossaan vain eräisiin kokonaisuuksiin. Valiokunta esittää lausuntonaan kunnioittaen seuraavaa.

Yleistä

Hallituksen esityksen mukaan opetusministeriön hallinnonalan määrärahat vuonna 1995 olisivat 27,338 miljardia markkaa. Painopistealueina talousarvioehdotuksen mukaan ovat tiede ja tutkimus sekä oppisopimuskoulutus.

Korkeakouluopetukseen ja -tutkimukseen ehdotetaan 4,882 miljardia markkaa. Korkeakouluopetuksen ja -tutkimuksen kehittäminen perustuu siitä annettuun lakiin ja valtioneuvoston vahvistamaan koulutuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 1991—1996. Kehittämissuunnitelmaan sisältyy toimenpideohjelma korkeakoulujen rakenteelliseksi kehittämiseksi. Peruskoulutuksen tavoitteena on tuottaa vuosina 1995—1998 keskimäärin 10 360 tutkintoa ja jatkokoulutuksen keskimäärin 730 tohtorin tutkintoa.

Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että valtiontalouden vaikeasta tilanteesta huolimatta korkeakouluopetuksen ja -tutkimuksen määrärahat voidaan pysyttää sillä tasolla, että korkeakoulujen kehittämislain 3 § voidaan pitää voimassa.

Opintotukeen ehdotetaan 3 747 milj. mk. Keskiasteen opintotuki uudistus toteutetaan kokovuotisena. Valiokunta pitää myönteisenä, että opintotuen taso säilytetään ennallaan. Valiokunta toteaa, että esitys sisältää myös päätoimiseksi iltaopiskelijoiksi siirtyneiden opiskelijoiden saattamisen opintotuen piiriin.

Yleissivistävää, ammatillista ja aikuiskoulutusta kehitetään edellä mainitun kehittämissuunnitelman mukaisesti. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksien perusteena olevia yksikköhintoja alennetaan 3 prosenttia vuoden 1994 tasosta. Lisäksi valtionosuuksien loppusuoritusten maksatusten lykkääminen merkitsee koulutuksen voimavarojen supistumista. Säästöjä toteutetaan myös valtion ammatillisten oppilaitosten menoissa. Valiokunnassa on käsiteltävänä opetus-toimen säästöjä koskeva hallituksen esitys, joten valiokunta ei tässä yhteydessä ota yksityiskohtaista kantaa valtionosuuksien leikkauksiin.

Valiokunta on useissa yhteyksissä kiinnittänyt huomiota oppisopimuskoulutuksen lisäämiseen. Valiokunta pitääkin hyvänä sitä, että oppisopimusten määrää ehdotetaan lisääväksi 17 000:een. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että samalla turvataan oppisopimuskoulutuksen korkea taso.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että talousarvioehdotukseen on varattu määrärahoja EU:n ohjelmiin osallistumista varten myös suomalaisille kouluille.

Valiokunnan mielestä talousarvioehdotus sisältää useita myönteisiä ehdotuksia opetustoimen kehittämiseksi.

Korkeakouluja ja oppisopimuskoulutusta lukuun ottamatta talousarvioehdotus kuitenkin merkitsee koulutuksen voimavarojen merkittävää vähentämistä jo edellisten vuosien leikatusta tasosta. Tämä on erityisen huolestuttavaa siksi, että vuoden 1995 toteutuneet luvut ovat seuraavien vuosien yksikköhintojen pohjana.

Yleissivistävä koulutus

Yleissivistävän koulutuksen menoihin ehdotetaan 8 550 milj. mk. Menoista pääosa on valtionosuuksia kuntien peruskoulu- ja lukiotoi-meen. Vähennys kuluva vuodesta on 155 milj. mk. Sivistystoimen säästöt ovat painottuneet yleissivistävään koulutukseen ottaen vielä huomioon sen, että kunnat ovat useissa tapauksissa säästäneet sivistystoimesta enemmän kuin val-

tion tekemät leikkaukset edellyttäisivät. Opetusministeriön arvion mukaan peruskoulun ja lukioiden menot ovat supistuneet vuodesta 1992 vuoteen 1994 yli 1,2 miljardia markkaa. Kuntien erilaiset ratkaisut ovat aiheuttamassa oppilaiden kannalta eriarvoisuutta koulutuspalvelujen laadussa ja saatavuudessa eri puolilla maata. Valiokunta pitää kehitystä yleisesti huolestuttavana ja erityisesti sitä, että tukiovetusta ja erityisope-tusta on vähennetty, mikä merkitsee ennen kaik-kea oppimisvaikeuksissa olevien syrjäytymis-uhkaa.

Peruskoululain 3 §:n mukaan peruskoulun kasvatusta ja opetus on järjestettävä oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Opetusmi-nisteriössä on käynnistetty keskustelu koulutuk-sen perusturvasta Suomessa. Valiokunta pitää tätä tärkeänä. Ottaen huomioon yleissivistävään koulutukseen kohdistuvat säästöt valiokunta kii-rehtii perusturvan määrittämistä ja toimenpitei-tä, joilla voidaan varmistaa peruskoululain 3 §:n toteutuminen sekä peruskoulu- ja lukio-opetuk-sen riittävä taso ja sen kehittäminen.

Valiokunta huomauttaa, että koulutuksen laadullista tasoa ja säästötoimenpiteiden vaiku-tuksia ei ole tutkittu riittävästi. Valiokunta kii-rehtii riittävän seurannan järjestämistä ja tieto-jen ajantasaisuutta.

Rakentamismäärärahat. Vuoden 1995 talous-arvioesityksessä ei käynnistetä uusia peruskoulu- ja lukioiden rakennushankkeita.

Koulurakennushankkeita on jatkuvasti enem-män vireillä kuin mihin valtio on voinut osallistua. Viime vuosina valtion talousarvioon varattu myöntämisvaltuutus on riittänyt keskimäärin noin 40–60 peruskoulun ja lukion rakennus-hankkeelle. Hankkeet ovat olleet uudisraken-nuksia, muutos- ja perusparannustöitä tai lisära-kennuksia.

Talousarviossa tehty linjaratkaisu perustuu siihen, että investoinneista luopumalla voidaan opetusministeriön budjettikehysten puitteissa pienentää käyttömenojen valtionosuuksien leik-kaustarvetta.

Valiokunta korostaa, että erityisesti entisten tilojen korjaustarve jatkuu myös lähivuosina. Sen vuoksi tulisi tutkia mahdollisuudet siihen, että rakentamis- ja peruskorjausmäärärahoja voitaisiin sisällyttää myös vuoden 1995 talousar-vioon.

Opettajien täydennyskoulutus. Valiokunta esittää, että valtiovarainvaliokunta selvittää, mi-ten opettajien täydennyskoulutus voitaisiin tur-vata vuonna 1995.

Aikuiskoulutus

Ammatilliseen aikuiskoulutukseen on valtion talousarviossa vuodelle 1995 varattu n. 451 milj. mk. Määrärahoja on vähennetty 12 prosentilla painopisteen ollessa oppisopimuskoulutukseen suunnattavien määrärahojen lisäämisessä.

Viime vuosina aikuiskoulutuksen määrärahoja on suunnattu ammatilliseen täydennys-, perus- ja jatkokoulutukseen. Päämääränä on työllisyyden parantaminen. On kuitenkin selvittämättä, onko kyse vain näennäisesti tai vain hyvin lyhytaikaisesti työllisyyttä edistävästä koulutuksesta. Valiokunta katsoo, että aikuiskoulutuksen rahoittamisessa tulee kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota koulutuksen todelliseen tarpeeseen, kysyntään ja laatuun sekä tulosten seurantaan ja koulutettujen myöhempään sijoittumiseen työmarkkinoilla ja yleensä yhteiskunnassa.

Valiokunta pitää tärkeänä riittävien määrärahojen varaamista omaehtoiseen ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen.

Suurimman osan aikuiskoulutuksen määrärahoista käyttävät lääninhallitukset ostamalla täydennyskoulutusta ammatillisilta oppilaitoksilta sekä perus- ja jatkokoulutusta ammatillisilta aikuiskoulutuskeskuksilta. Vuonna 1993 lääninhallitusten oli mahdollista ostaa koulutusta kaikilta julkisen valvonnan alaisilta oppilaitoksilta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kilpailuttamisella näyttää olevan myönteisiä vaikutuksia. Sen vuoksi valiokunta kiirehtii vireillä olevia selvityksiä aikuiskoulutuksen ostotoiminnan järjestämiseksi.

Aikuisopiskelijoiden opintososiaaliset etuudet. Eduskunta on useissa yhteyksissä kiinnittänyt huomiota siihen, että aikuisopintotuen taso voi olla merkittävästi alhaisempi kuin työttömyysturva. Tämä estää omaehtoiseen aikuiskoulutukseen hakeutumista. Eduskunta on useissa yhteyksissä myös kiirehtinyt opintotuen ja työttömyysturvan yhteensovittamista koulutukseen hakeutumista kannustavaksi. Riittäviä toimenpiteitä tässä suhteessa ei ole kuitenkaan saatu aikaan. Valiokunta kiirehtii aikuisopintotuen kehittämistä aikuisopintotuen selvitysmiehen esitysten (OPM 8:1994) pohjalta.

Kansalaisopistot. Kansalaisopistoissa yksiköhintojen alentamisen lisäksi valtionosuuden perusteena olevia tuntimääriä leikataan 5 prosentilla. Kuitenkin kansalaisopistojen palvelu-

tarve ja kysyntä on jyrkästi kasvanut yhteiskunnan muutoksen ja työttömyyden seurauksena.

Opiston tuntimäärä on opetustoiminnan perusta. Kansalais- ja työväenopistot toimivat verkoston tavoin pienellä päätoimisella henkilökunnalla ja tuntiopettajilla, mikä mahdollistaa joustavuuden ja koulutuksen tarjonnan myös pienellä paikkakunnalla.

Valiokunta esittää, että valtiovarainvaliokunta tutkisi mahdollisuudet luopua kansalaisopistojen tuntimäärän leikkaamisesta.

Kansanopistot. Kansanopistoille esitetään aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksia koskevan momentin 5 700 000 markan määrärahas- ta käyttösuunnitelman mukaan 300 000 markkaa rakentamisen korkotukeen. Määräraha on osoitettu jaettavaksi yhdessä kansalais- ja työväenopistojen kanssa.

Uusi laki ja asetus valtionosuutta saavista kansanopistoista on ollut voimassa 1.1.1994 lähtien. Eduskunta edellytti lain säätämisen yhteydessä muun muassa, että rahoitusjärjestelmän muutoksen toteutumista seurataan ja tehdään selvitys sen vaikutuksista kansanopistojen toimintaan ja talouteen ja tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi ja että niiden kansanopistojen, joilla on huomattavia rakentamisesta aiheutuneita velkoja, toimintaedellytykset turvataan myös siirtymäkauden jälkeen ylimääräisillä rakennusavustuksilla.

Vuodenvaihteessa toteutettu valtionosuusjärjestelmän muutos ja valtiontalouteen liittyvät säästötoimet ovat edellyttäneet kansanopistoilta huomattavia toimenpiteitä toiminnan ja talouden sopeuttamiseksi. Vuodeksi 1995 esitetyt säästötoimet vaikeuttavat opistojen toimintaa entisestään. Erityisen ongelmalliseksi tilanne on muodostumassa rakennusinvestointeja suorittaneille velkaantuneille kansanopistoille, joiden toimintaedellytysten turvaamiseksi talousarviossa ei osoiteta käytännössä lainkaan määrärahaa.

Syntymässä olevaan tilanteeseen on kiinnitetty huomiota myös opetusministeriössä, joka on asettanut lain seurantaan varten erillisen työryhmän. Tämän seurantatyöryhmän tulee laatia vuoden 1994 loppuun mennessä esitys toimenpiteistä, joilla rakennusinvestointien vuoksi velkaantuneiden kansanopistojen tilannetta parannetaan.

Valiokunta kiinnittää huomiota talousarvioselvityksen vaikutusten kautta syntymässä olevaan tilanteeseen ja esittää, että valtiovarainvaliokunta selvittää, mihin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä toimintaansa investoineiden kansalaisopistojen toimintaedellytysten turvaamiseksi.

Taiteen tukeminen

Valtion taiteen tukemisen määrärahoista huomattavin osa on jo pitkään koostunut veikkausvoittovaroista. Vuosina 1991—1993 voittovarat muodostivat keskimäärin 72 prosenttia taiteen tukemisen luvun määrärahasta. Kuluvana vuonna osuus kohosi 90 prosenttiin ja ensi vuoden talousarvioesityksessä veikkausvoittovarojen osuus taiteen tukemisen määrärahasta on peräti 97,5 prosenttia. Markkamääräisesti veikkausvoittovaroja käytettäisiin taiteen tukemiseen 760 255 000 mk.

Samanaikaisesti edellä mainitun kehityksen kanssa on veikkausvoittovarojen käytön painopiste viime vuosina siirtynyt merkittävällä tavalla taidelaitosten toiminnan tukemiseen. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisia valtionosuuksia ja muita säädosperusteisia menoja, lähinnä Kansallisopperan ja Kansallisteatterin avustukset, maksetaan tänä vuonna veikkausvoittovaroista noin 530 milj. mk. Tämä on yli 3/4 taiteen tukemisen voittovaroista. Vuoden 1995 talousarvioesityksessä tämä kehitys voimistuu johtuen ennen muuta siitä, että kirjastojen lakisääteisiä menoja esitetään rahoitettavaksi veikkausvoittovaroista yli 70 milj. markalla. Ensi vuonna lähestytään tilannetta, jossa 4/5 taiteen tukemisen voittovaroista käytettäisiin edellä tarkoitettulla tavalla sidottuihin menoihin. Tällöin jää varsinaisesti harkinnanvaraisiin taiteenedistämistarkoituksiin käytettäväksi suhteellisesti yhä pienempi osa, markkamääräisesti suuruusluokaltaan 160 milj. mk. Kuitenkin pääosa esimerkiksi elokuvataiteen, kuvataiteen, valokuvataiteen, rakennustaiteen ja taideteollisuuden valtiontuesta kustannetaan juuri harkinnanvaraisin veikkausvoittovaroin. Myös kaikkien taiteenalojen vakiintuneiden rakenteiden ulkopuolinen toiminta mahdollistetaan näistä varoista.

Valiokunnan mielestä on kulttuuripoliittisesti tärkeää turvata riittävässä määrin myös harkinnanvaraisen rahoituksen mahdollistamat taiteenalat sekä monitaiteellinen ja kokeileva taide-toiminta. Harkinnanvaraisen tuen supistuminen sisältää myös muita uhkatekijöitä. Vaaravyöhykkeessä ovat lisäksi näistä varoista rahoitettavat lastenkulttuurin edistäminen, kulttuuritapahtumat, alueellinen taiteenedistäminen sekä taiteen järjestötoiminta.

Lisäksi on veikkausvoittovaroin rahoitettavaksi siirretty muulta momentilta eräitä uusia avustusmäärärahoja, mm. Esittävän säveltaiteen edistämiskeskuksen, Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskuksen sekä Visuaalisten taiteiden työskentelykeskuksen Yhdysvalloissa toimintamäärärahat. Näin myös nämä kohteet joutuvat kamppailemaan jo muutoinkin niukoista harkinnanvaraisista taiteenedistämismäärärahoista.

Audiovisuaalinen kulttuuri. Sivistysvaliokunta totesi valtioneuvoston kulttuuripoliittista selonteoa koskevassa mietinnössään, että suomalainen elokuva on tärkeä osa kulttuuripääomaamme. Supistuva julkinen rahoitus, sekä yleisradion että MTV:n ulkopuoliseen tuotantoon ohjaamien varojen vähäisyys ja yksityisen riskipääoman puuttuminen ovat johtamassa suomalaista elokuvatuotantoa sekä itsenäisten tuottajien tv-ohjelmatuotantoa kestävättömään tilanteeseen. Tätä ei korjaa se tosiasia, että nuori suomalainen elokuva viime vuosien aikana on nauttinut yhä suurempaa kansainvälistä huomiota sekä kaupallisesti että elokuvafestivaaleilla.

Valiokunta uudistaa kannanottonsa, että nykyisin saatavilla olevilla määrärahoilla Suomen elokuväsäätö ei pysty tehokkaasti edesauttamaan kestäväen tuotantostruktuurin luomista. Eräs mahdollisuus olisi audiovisuaalisen teollistamisrahaston luominen, jonka peruspääoman luomiseen osallistuisivat elokuväsäätö, valtiovalta ja yleisradio. Lisäksi olisi harkittava, tulisiko kauppa- ja teollisuusministeriön ryhtyä toimenpiteisiin yritystukien toimialarajoitusten lieventämiseksi niin, että myös audiovisuaalisen alan yritykset voivat päästä pienten ja keskisuuren yritysten tuen piiriin.

Valiokunta toteaa myönteisenä sen, että eduskunnan kulttuuripoliittisen selonteon yhteydessä edellyttämä kulttuurin suurprojekti on käynnistynyt kulttuurin ja luovuuden erityisprojektina.

Vielä valiokunta esittää, että valtiovarainvaliokunta selvittäisi mahdollisuudet turvata tiede-keskus Heurekan toimintamahdollisuudet.

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että valtiovarainvaliokunta laatiessaan mietintöään ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Jouppila, varapuheenjohtaja Astala, jäsenet Ala-Harja, Aula (osittain), von Bell (osittain), Gustafsson, Hacklin, Laakso (osittain), Lehtinen, Lindqvist,

M. Pietikäinen, Pykäläinen (osittain), Rätty, Suhola (osittain), Toivonen, Tykkyläinen ja Virrankoski (osittain) sekä varajäsenet Alaranta (osittain), Korteniemi (osittain) ja A. Ojala (osittain).

Eriäviä mielipiteitä

I

Yleistä

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia esitetään ensi vuoden talousarviossa leikattavaksi 3 % vuoden 1994 tasosta. Se merkitsee 345 milj. mk:n vähennystä. Käytännössä se tulee entisten leikkausten päälle ja saattaa opetustoimen erittäin suuriin vaikeuksiin. Peruskoulun, lukion ja ammatillisten oppilaitosten käyttökustannukset ovat alentuneet 11 % vuodesta 1990 vuoteen 1994. Samana aikana oppilasmäärä on kasvanut 7 %. Opetustoimen leikkaukset ovat toteutuneet vaihteittain. Ensimmäin leikattiin oppilashuollon menoja, opetusvälinehankintoja, kunnossapito- ja korjaustöitä sekä tuntiopetusta. Seuraavassa vaiheessa suurennettiin opetusryhmien kokoja, vähennettiin opetustunteja, erityisesti tuki- ja erityisopetusta, opettajia lomautettiin ja sijaisuuksista luovuttiin. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksien perusteena olevien yksikköhintojen leikkaamisesta 3 %:lla vuoden 1994 tasosta olisi luovuttava.

Vanhan valtionosuusjärjestelmän aikaiset valtionosuuksien loppuerät oli rahoituslain mukaan määrä maksaa viidessä erässä vuosina 1993–1997. Vuoden 1993 erä siirrettiin vuoteen 1998, vuoden 1994 erästä pääosa vuoteen 1999 ja nyt esitetään vuoden 1995 erä siirrettäväksi vuoteen 2000. Loppuerien maksatuksia ei pitäisi siirtää, koska se ei vähennä julkisia menoja, vaan siirtää valtion menoja kunnille.

Oppisopimuskoulutusta esitetään lisättäväksi yli kaksinkertaiseksi vuoteen 1994 verraten eli tavoite on 17 000 oppisopimuspaikkaa. Ammatillisen aikuiskoulutuksen määrärahoja on sen sijaan esitetty vähennettäväksi 12 %:lla. Oppisopimuskoulutuksen lisäyksellä ei tulisi vaarantaa ammatillisen aikuiskoulutuksen nykyistä tasoa ja laajuutta.

Yleissivistävä koulutus

Sivistystoimen säästöt ovat painottuneet liiaksi yleissivistävään koulutukseen. Valiokunnan asiantuntijoilta saaman selvityksen mukaan säästöt kouluissa ja oppilaitoksissa ovat kertyneet varsinaiseen opetukseen kohdistuvista toimenpiteistä. Myös uudet leikkaukset tulisivat kohdistumaan nimenomaan opetukseen.

Lisäksi kunnat ovat useissa tapauksissa säästäneet sivistystoimesta enemmän kuin valtion tekemät leikkaukset edellyttäisivät. Tällainen kehitys on aiheuttanut oppilaiden kannalta eriarvoisuutta koulutuspalvelujen laadussa ja saataavuudessa eri puolilla maata.

Sen lisäksi, mitä valiokunta lausuu huolestuneisuudestaan erityistukea tarvitsevien oppilaiden auttavan toiminnan vähenemisestä kouluissa, myöskään opettajien lomautukset oppilaiden kouluaikana eivät ole hyväksyttävä tapa säästää opetustoimen menoissa.

Aikuiskoulutus

Kansalaisopistot. Opetustunnit ovat kansalaisopistojen elinehto. Yksikköhintojen alentamisen lisäksi esitetään valtionosuuden perusteena olevia tuntimääriä leikattavaksi 5 %:lla. Opistojen palvelutarve ja kysyntä ovat kuitenkin jatkuvasti kasvaneet.

Edellä olevan perusteella katsomme,

että valiokunnan olisi tullut hyväksyä luvun Kansalaisopistot viimeinen kappale näin kuuluvana:

”Valiokunta edellyttää, että valtiovarainvaliokunta tutkii mahdollisuudet luopua kansalaisopistojen tuntimäärän leikkaamisesta.”

Kansanopistot. Esitetyt säästötoimet (yksikköhinnan alennus, viikkomäärän pieneneminen ja loppueräsiirrot) vaikeuttavat opistojen toimintaa entisestään. Erityisen ongelmalliseksi tilanne on muodostumassa rakennusinvestointeja suorittaneille velkaantuneille kansanopistoille, joiden toimintaedellytysten turvaamiseksi talousarviossa ei osoiteta käytännössä lainkaan määrärahaa.

Edellä olevan perusteella katsomme,

että valiokunnan olisi tullut hyväksyä luvun Kansanopistot viimeinen kappale näin kuuluvana:

”Valiokunta kiinnittää huomiota talousarvioesityksen vaikutusten kautta syntymässä olevaan tilanteeseen ja edellyttää, että valtiovarainvaliokunta ryhtyy toimenpiteisiin toimintaansa inves-

toineiden opistojen toimintaedellytysten turvaamiseksi.”

Taiteen tukeminen

Kulttuurin määrärahojen vähennys vuoteen 1994 verrattuna on 85,3 milj. mk eli 5,5 %. Nyt esitetään, että veikkauksen ja raha-arpajaisten taiteen tukemiseen tarkoitetuista määrärahoista siirretään 70,9 milj. mk lakisääteisiin valtion-osuuksiin ja -avustuksiin kirjastoille. Tämä on uusi ja perusteiltaan epäilyttävä esitys em. voittovarojen siirrosta lakisääteisten menojen katteeksi. Asetuksen säätämää jakosuhdetta voittovarojen jakamisesta on kolmen edellisen vuoden tapaan tarkoitus muuttaa ja pudottaa urheilun ja liikuntakasvatuksen saamaa osuutta. Jakosuhteissa tulisi palata asetuksen mukaiseen käytäntöön.

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 1994

Marja-Liisa Tykkyläinen
Aarno von Bell

Jukka Gustafsson
Jaakko Laakso

Heli Astala
Iiris Hacklin

II

Emme voi hyväksyä yksikköhintojen yleistä 3 prosentin alennusta vuoden 1994 tasosta.

Yhdymme eriävässä mielipiteessä numero I esitettyihin ponsiin.

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 1994

Pekka Rätty

Tuija Maaret Pykäläinen